

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Zbigniew Kapiński (przewodniczący)

SSN Adam Roch (sprawozdawca)

SSN Stanisław Stankiewicz

w sprawie **W. F.**

o przestępstwo z art. 286 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu, w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 9 października 2024 r.

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść skazanego
od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Głubczycach z dnia 3 lutego 2020
r., sygn. akt II K 283/18

1. **uchyla punkt V zaskarżonego wyroku w zakresie dotyczącym
W. F. ;**
2. **kosztami postępowania kasacyjnego obciążyć Skarb
Państwa.**

Adam Roch

Zbigniew Kapiński

Stanisław Stankiewicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 lutego 2020 roku, sygn. II K 283/18, Sąd Rejonowy w
Głubczycach uznał W. F. za winnego popełnienia zarzucanego czynu z art. 286 § 1

k.k. i art. 297 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k., za który wymierzono mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie na mocy art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 k.k. warunkowo zawieszono na okres 2 lat tytułem próby. Nadto na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązano W. F. do solidarnego naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w O. kwoty 11.539,61 złotych. Wyrok ten uprawomocnił się w I instancji, wobec niezaskarżenia go przez żadną ze stron.

Kasację od powyższego rozstrzygnięcia, w zakresie obejmującym nałożony na skazanego obowiązek naprawienia szkody, wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, zarzucając rażące naruszenie prawa procesowego, to jest art. 415 § 1 k.p.k., polegające na zobowiązaniu oskarżonego W. F. do naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w sytuacji, gdy wcześniej o tożsamym roszczeniu orzekł Sąd Okręgowy w Opolu, wydając w dniu 17 maja 2012 r., sygn. akt I Nc 68/12, w postępowaniu nakazowym nakaz zapłaty, prawomocny w dniu 26 czerwca 2012 r.

Podnosząc powyższy zarzut Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest oczywiście zasadna, co pozwoliło na uwzględnienie jej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Trafnie skarżący wskazał, że w realiach sprawy Sąd Rejonowy w Głubczycach dopuścił się rażącej obrazy przepisów prawa procesowego, a to art. 415 § 1 k.p.k., która miała istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia.

Tytułem wstępu wskazać należy, że przysługujące pokrzywdzonemu roszczenie majątkowe w związku z wyrządzeniem mu szkody czynem przestępnym może być przez niego zaspokojone zarówno w postępowaniu cywilnym, jak i karnym. W art. 415 § 1 k.p.k. ustawodawca wprowadził klauzulę zakazującą orzekania w procesie karnym obowiązku naprawienia szkody, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono. Przepis ten stanowi więc kategoriyczny (bezwzględny) zakaz rozstrzygania w różnych postępowaniach (trybach) o tym samym wynikającym

z przestępstwa roszczeniu, a w konsekwencji kumulowania tytułów egzekucyjnych wynikających z różnych orzeczeń. Jeżeli zatem badane w postępowaniu karnym roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono, to orzekanie o obowiązku naprawienia szkody nie jest możliwe – i to niezależnie od tego czy zasądzona w postępowaniu cywilnym kwota została wyegzekwowana. Ten wynikający z dyspozycji art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k. zakaz kumulacji tytułów egzekucyjnych wynikających z tego samego roszczenia odnosi się do każdego określonego w ustawie wypadku orzekania karnoprawnego obowiązku naprawienia szkody (wyroki Sądu Najwyższego z dni: 21 października 2010 r., III KK 305/10, R-OSNKW 2010, poz. 2030, 3 lutego 2012 r., V KK 9/12, LEX nr 1119576, 7 maja 2013 r., II KK 268/12, LEX nr 1313135, 26 lutego 2014 r., III KK 429/13, LEX nr 1446451, 26 stycznia 2016 r., V KK 323/12, LEX nr 1289071). Równocześnie tak w judykaturze, jak i w piśmiennictwie, zgodnie i konsekwentnie wyrażane jest przekonanie o tym, iż wskazana w art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k. tzw. klauzula antykumulacyjna wymaga dla swego zastosowania stwierdzenia zarówno tożsamości przedmiotowej, jak i podmiotowej owego roszczenia, do którego procedowanie się odnosi. Zasadnie przy tym zwraca się uwagę, że przywołany przepis nie stanowi o „tej samej szkodzie”, ale o „tym samym roszczeniu”, których to pojęć nie sposób uznać za tożsame (por. P. Danek, Obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem przez członka organu zarządzającego osoby prawnej a wydane przeciwko niej orzeczenie cywilne, Cz.P.K. i N.P. 2010, z. 1, s. 170). Niemniej jednak poza racjonalnym sporem pozostaje fakt, że istnieje – w kontekście dokonywania zakresu stosowania wskazanej w przywołanym przepisie klauzuli antykumulacyjnej – ścisłe powiązanie owych pojęć, skoro podstawą owego roszczenia wynikającego z przestępstwa, o którym ta regulacja stanowi, każdorazowo może być jedynie szkoda powstała w następstwie popełnienia tego przestępstwa.

Powyższe rozważania ogólne przekonują, że zasadniczą kwestią w niniejszej sprawie pozostaje rozważenie czy wymóg tożsamości przedmiotowej i podmiotowej roszczenia został faktycznie spełniony. W kontekście tym trafnie Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzegł, że roszczenie wynikające z przypisanego W. F.

przestępstwa było przedmiotem wcześniejszego orzekania w postępowaniu cywilnym.

W zaszłościach niniejszej sprawy nie budzi wątpliwości, iż w dniu 28 października 2005 roku W. F. zawarł z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa umowę nr [...] o dofinansowanie projektu (k. 111, oraz k. 5 akt I Nc 68/12). Jako zabezpieczenie umowy W. F. wystawił jeden własny weksel *in blanco* bez protestu i upoważnił ARiMR do jego wypełniania zgodnie z deklaracją wekslową (k. 114 – § 8 umowy, k. 116-125, oraz k. 5-9,13-15 akt sprawy I Nc 68/12). W związku z niewywiązywaniem się przez W. F. z zobowiązań umownych, ARiMR wezwała pozwanego do stawiennictwa w Oddziale Regionalnym ARiMR w celu zapłaty sumy wekslowej w kwocie 84.058,92 zł z weksla stanowiącego zabezpieczenie (k. 177, 185 oraz k. 10 akt sprawy I Nc 69/12). Wystawiony przez W. F. weksel *in blanco* został wypełniony na kwotę 84.058,92 zł (k. 13 akt sprawy I Nc 68/12). Na wskazaną kwotę złożyły się kwoty całkowitego zobowiązania wynikającego z łączącej strony umowy wraz z odsetkami. Wobec niewykupienia weksla wystąpiono na drogę cywilną. W związku z pozwem wniesionym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Sąd Okręgowy w Opolu w dniu 17 maja 2012 roku wydał wobec W. F. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym na kwotę 84.058,92 zł., który stanowi tytuł wykonawczy (k. 19 akt sprawy I Nc 68/12). Nakaz ten uprawomocnił się 26 czerwca 2012 roku. Konfrontacja dat wydanych orzeczeń nie pozostawia wątpliwości, że przed datą wyrokowania i procedowania w ramach postępowania karnego o roszczeniu wynikającym z popełnienia przestępstwa prawomocnie orzeczono.

Powyższe ustalenie zostaje dodatkowo wzmocnione, gdy weźmie się pod uwagę pismo z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa datowane na 11 grudnia 2019 roku, skierowane do Sądu Rejonowego w Głubczycach, sygn. akt II K 283/18, z którego wprost wynika, że wobec W. F. prowadzono czynności nakierowane na wykonanie umowy nr [...], w związku z jej niewykonaniem, a gdzie W. F. był dłużnikiem (k. 435). Powyższe zobowiązanie było przy tym początkowo wykonywane przez dłużnika dokonującego wpłat. Jednak w 2019 roku zaprzestano ich uiszczania. Jednocześnie ARiMR poinformowała, że saldo zadłużenia na dzień 10 grudnia 2019 roku wynosi łącznie 20.555,00 zł, z czego należność główna wynosi

11.539,61 zł (k. 435-435). Ten dowód stał się wszak podstawą określenia w postępowaniu wysokości nałożonego obowiązku naprawienia szkody.

W rozpoznawanej sprawie zachodzi więc łączność podmiotowa roszczenia o naprawienie szkody, dochodzonego na podstawie art. 46 § 1 k.k., z roszczeniem, o którym już prawomocnie orzeczono nakazem zapłaty. Tym samym Sąd Rejonowy w Głubczycach, nakładając w zaskarżonym wyroku na W. F. obowiązek naprawienia szkody, rażąco naruszył art. 415 § 1 k.p.k., co miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia. W jego rezultacie pokrzywdzony otrzymał dwa tytuły wykonawcze dotyczące tej samej wierzytelności.

W związku z powyższym, Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Rejonowego w Głubczycach w zaskarżonej części, tj. punkt V wyroku co do W. F. W zaistniałych okolicznościach, przy stwierdzonej niedopuszczalności podejmowania rozstrzygnięcia w trybie art. 46 § 1 k.k. w odniesieniu do W. F. nie było już potrzeby wydawania jakiegokolwiek orzeczenia następczego – czy to przez Sąd Najwyższy, czy to w wyniku przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Głubczycach.

O kosztach sądowych postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 638 k.p.k.

[J.J.]

[ms]

Adam Roch

Zbigniew Kapiński

Stanisław Stankiewicz